

látzoltak, ma már nem problémák többé. Az 1910. esztendő nagy szerepeket lezáró kiinduló, óriási átalakulásnak kezdőpontja a haladás világtörténelmében. Korunk valóra válna a zseniális Verne Gyula álmait. Az »Utazás a holdba« és az »Utazás a föld középső felé«, ha még kissé szokatlanul hangzanak is, de már mégis komoly témáivá kezdenek válni a gyakorlati tudományoknak. Az emberi erő, a tudás és a kitartás ma még ugyan erős harcban állnak a levegő birodalmának erőivel, de a siker már nem lehet kétséges.

A levegő meghódítása, leigázása eddig álom volt, ma már valóság! Csak még néhány évvel ezelőtt is az egész világot óriási szenzációként járta be a hír, ha valamelyik léghajósok, vagy aviatikusnak sikerült rövid ideig a levegőben maradni és léghajóját vagy aeroplánját jól-rosszul kormányozni. Ma már versenyre is kelnek a levegő hősei egymással. A léghajótól nem lehet eltagadni, hogy a mai napig a levegőben való maradása biztosabb a repülőgépeknél, de előállításra tetemes költségbe kerül, kormányozni — terjedelmes voltánál fogva — lehetetlen és könnyen a szél játékká válik. A repülőgépet a pilótája oly biztosan kormányozza a légben, mint a sofőr az autóbilt az országúton. Elkészítése aránylag kevés pénzbe kerül, mert míg Zeppelin 3 léghajója közel 2 millió koronába került, addig egy repülőgépet 25—30.000 koronáért bárki is kaphat. Ezen általános vonatkozású jelekből láthatjuk, hogy a jövő légi járója nem a nehézkes léghajók, hanem a karcsu aeroplánok lesznek.

A repülőgépek kétféle típusát különböztetjük meg: monoplán és biplánokat. A monoplán — általános alakjában — egy óriási madár vagy szitakötő képét nyújtja, míg a biplánok magasban egy nagy skatulyának látszanak. A monoplánnak egyetlen síkban elren-

dezett „vivőfelülete“ van és ez két, t. i. jobb és baloldali szárnyra oszlik, amelyek között foglal helyet a gép utasa is. A monoplán teste egy erkélyt alkotó hosszú orsó: az erkélynek a metazete alul derékszögű, hátul pedig háromszögű. A biplánnak két vivőfelülete van és egynemű fajtanak az alsó-felülete követe van vasból vagy pengemontál követe a felső részével. Testét drótháló kapcsolja a kép ugynevezett farkához.

Ezen kétféle típusu, de különféle szerkezetű motorral rendelkező és kisebb eltéréseket mutató repülőgépek alkotói, pilótái keltek egymással versenyre a most folyó repülőgépversenyekben. A versenyek tere a Budapest mellett elterülő Rákosmező, amely azelőtt a lovasságnak szolgált gyakorlőhelyül. A pálya belső átmérője több három kilométer hosszúságnál, szélessége ugyanannyi. A pálya nézőtere 200.000 embert képes befogadni, tehát egyszerre többen férnek el benne, mint a vármegye egész lakossága, beleértve a csecsemőket is. A pálya belterületén a különböző helyek között a rendezők automobilon és lóháton tartják fenn a közlekedést. Szinte egy egész külön városnak látszik a hangárok csoportja. Ezen hangárokból vannak elhelyezve a repülőgépek.

A hangárokhöz legközelebb a földtől tribün áll, melynek közepén a magyar címerrel ékesített udvari páholynak adtak helyet. Előtte széles térség, melyen föl és alá sétálnak a nézők, akik épp oly érdeklődő figyelemmel kísérik a nevezetes sporteseményt, mint a fényes közönséget és a szebbnél-szebb toilletokekat. A pazar és káprázatos toillettekre jegyezte meg szellemesen egy újságíró, hogy nemcsak igen izlésesek, hanem alkalmaszerűek is, már t. i. azért, mert igen légneműek.

Gyönyörű színes kép, melynek tompa moráját egy pillanatra felfüggeszt. Paulhan gépének a starthelyre való ki-

gurítása. Egy-két perc és már fent repül a magasban és a fejünk felett felhangzik a motorok pokoli kattogása a légcavarok éles berregése. Egy pillanatra mintha mindenki visszafojtana lélegzetét, hogy jobban gyönyörködhessek az emberi elme fényes diadalában. Hogy mi ez, mit gondol, mit érez az ember, amikor a szárnyas madarat hirtelen a levegőben — naian az emberrel — felrepülni látja, arról már nagyon sokan, nagyon sokan irtak és én mégis azt hiszem nem eleget, nem hiven. Azt látni, a fenséges gyönyört csak élvezni lehet, de hűen leírni nem.

Alig néhány perc múlva már a levegőben van Latham, követi Wagner, Illner, de Laroche s. többen. Mindegyik főtörkévése a másikkal biztosabban, gyorsabban, magasabban repülni. A legnagyobb tudásukat vizszi a versenyzők a küzdelemben és bátran állíthatjuk, hogy a budapesti versenyek döntően járulnak majd hozzá az aviatika fejlesztéséhez, légi járműveknek biztonság és gyorsaság tekintetében való tökéletesítéséhez. Az ember feje fölött oly nyugodt biztonsággal száguldnak a repülőmasinák, a gépek tulnyomó többsége a megbízhatóság akkora fokát tanusította, hogy az előfordult néhány sajnálatos esemény ebből semmit sem von le. A vasut tökéletes, az autóbilt is annak tartjuk, mégis hány szerencsétlenségnek lesznek okozói. Miért ne bizhatnánk tehát az aeroplánokban!

Az az érzés, amely betöltötte lényemet akkor, midőn az első embert láttam a levegőben repülni, később — mintha eloszlott volna. Most már tucat-szám láttam a repülőgépeket, szinte hozzászórtam a gépmadarak kereplő kattogásához, a körülöttük levő levegőt betöltő benzinszaghoz, már nem tartom túlságos szenzációnak, amit ezelőtt 1—2 évvel még csodának tartottam volna. Amint a gyermek, a még oly ritka játékszert, épp olyan könnyen szokja meg az ember a csodákat. Hogy a fejünk fölött ma tízen repülnek, azt épp úgy természetesen találjuk, mint mikor mellettünk tíz auto halad el.

Egy nap alatt én is hozzászórtam a csodához — míg a pálya belsajén utasokkal terhelten röpdösnek, addig külön igazgatási engedéllyel a hangár város megtekintésére indultam egy tolmácssal. Erős katona és rendőr kordonon kellett keresztül mennünk, míg bejutottunk a pilóták birodalmába. A hangár mindegyike deszkából épült és minden oldalról körülzárt óriási pajtához hasonló épület, amelyben egy repülőgépet helyeznek el. Rendkívülien vigyáznak ezen faalkotmányokra, mert nagy összegre vannak biztosítva a gépek és félnek a tüztől. A dohányzás az egész területen tilos. Az első hangárban, mely nyitva volt, láttuk Zsélyi Aladár összetört gépét. Elhagyva heverték a roncsok, míg gazdájuk egy szanatoriumban élet-halál közt lebeg. A tuloldalon

hétköznapi, ha hazajöttem, mielőtt ők vacsoráltak volna, noha csak kettőjük részére fűttek, inkább ők nem laktak jól, csak hogy nekem is juttathassanak a vacsorájukból. Ennek az volt a következménye, hogy csak este hét órakor mentem haza, hogy ezt a kényelmet én is élvezhessem, mire lakásáért és reggelit egyis másfél dollárt kell fizetnem — ha majd lesz miből!

Ilyen táplálkozás mellett reggeltől estig az utcán szaladgálni, azni és fájni mellette — nem valami kellemes szórakozás, de ezen úgy sem segíthet semmiféle sopánkodás, mivel az itteni társadalmi berendezés olyan, hogy ha a munkás többet termel, mint a mennyi a kereslet, akkor egyszerűen kiteszik az utcára. Igaz ugyan, hogy kissé furcsa logika, hogy a munkás azért kénytelen nélkülözni, mert sok a fölösleg.

Május utolsó hetében láttam munkát egy szanatorium (vendéglőben), ahol tíz napig dolgoztam (déli 12-től éjjel 12 óráig) egy dollár napbér, ebéd és vacsora javadalmazás mellett. De mivel a törzsvendégek csupa

kisebbszerű tolvajból és profizzionátus koldusokból álltak, a verekedés, késelés napirenden volt. Esténként a feleket szétválasztani és kidobni szintén az én teendőm közé tartozott és egy ily alkalommal majdnem a bal szememet szurják ki; késsel arcul szurta, egy centiméternyivel lejjebb a bal szemem alatt. Tehát elhagytam ezt a helyet is.

Junius 15-én kaptam ismét munkát, az ugynevezett magas vasutnál. A pályatanon dolgoztunk: a sineket cseréltük ki. Fizetés egy dollár hetvenöt cent, tíz órai munkaidő mellett. Itt másfél hónapig dolgoztam, akkor elbocsátottak bennünket; az új munkásokat tuduillik előbb bocsátják el, mint a régieket. A másfél hónap alatt sikerült adósságom rendezése és maradt még tizenegy dollár háspénzem...

Ilyen a munkás sora ideát, a gazdag Amerikában.

indulásra készen áll de Laroche bárónő biplánja. A gépészével beszélgettünk, mignem int az első női aviatikus és gépe már gördül a starthelyre. Szomorúan nézi a hangárban a készülődéseket Frey André, aki a közönség közé esett és kinek a gépe összetört. Latham, a többszörös milliomos francia, kit honfitársai »viharmadár«-nak neveztek. Paulhan, a London-Manchesteri-ut-győztesének hangárjai üresek, csak egy-egy montör gubbaszt a benzintartó mellől. Ők most is fenn vannak a levegőben. Rongier, a Voisin gépek leghíresebb pilótájának hangárja következett, 2-3 mechanikus dolgozik a gépen. Majd a magyarok gépeit tekintettük meg. Kutassy gépe egyike az eddig konstruált legszebb repülőgépeknek, sajnos azonban nem tud repülni. Szatke, Csermely a pályán gurulópróbát tartanak. Herceg, Székely Adorján hangárjait zárva találjuk. Jaritz gépénél csatlakozott hozzánk montörje, ki a gépek különféle szerkezetét igyekezett megmagyarázni. Megnéztük aztán Bielovucic, Amerigo, Chavez, Engelhardt, Paul biplánjait, Wagner, Etrich, Wiener, Montigny gróf és Pischhof monoplánjait. Közel két óráig időztünk a hangár városban, a kijáratnál egy pilótából álló izgatottan tárgyáló csoporttal találkoztunk, kik közül az egyik kérdésünkre elmondja, hogy az ügyeletes rendőrtiszt felírta de Laroche bárónét, mert a hangárjában cigarettázott. Megköszöntem egy tapintatos közszorilással a montör magyarázatait, aztán ő köszönt.

Elhagyva az óriási fabódékat, a versenypályára mentünk. Noha a nap már jó alászállt, még mindig 7-8-an szelték a szédületes magasságban a levegőt és addig le sem jöttek, míg a verseny végét jelentő ágyudörgés el nem hangzott.

Rágendorfer Samu.

H I R E K.

Jelenen érett. Salzberger Mór jánosbázai lakos nagytehetségű fia: Salzberger Sámuel, a kereskedelmi akadémián az érettségi vizagát jeles eredménnyel tette le.

Ekkövő. Reisinger Izidor gabonakereskedő Jánosházáról június 29-én vezeti oltárhoz Beleden Reisinger Gizellát.

Vendéglők bérbeadása. Gróf Erdődy Sándor tulajdonát képező vendéglők bérbeadása június 21-én történt rendkívül nagy érdeklődés mellett az uradalom kasznári hivatalában. Már a reggeli órákban feltűnt a sok idegen az utcán, akik az árverésre jöttek. A közönség csak a »Korona«-vendéglőre volt kíváncsi, mert annak jó előrehire ment, hogy — ha törik, ha szakad, a jelenlegi bérlőnek felverik úgy, hogy annak mennie kell. Midőn az idegenek észrevették, hogy a helybeli vendéglősök árvereznek egymásra, — szépen visszavonultak és átengedték nekik a teret. A »Korona«-vendéglőre Magdics Rudolf

4960 koronát ígért, holott eddig 1400 korona volt a bér, azért a régi bérlő 5000 kor-ért Ritter Imre kapta meg. A »Fehér ló«-vendéglőjét Jurai hajtotta 3000 koronáig, a bér eddig itt 800 korona volt, mégis a régi bérlő, Magdics Rudolfé maradt 3010 koronáért. Nem tudjuk, kenyéririgység vagy más vezette az árverezőket, de ebből csak azt látjuk, hogy mégis csak jó soruk lehet a helybeli vendéglősöknek.

Nemtelen bosszu. A bukott párt csak nem tud belenyugodni a vereségbe. Bosszút liheg és forral azok ellen, akik Ostffyra szavaztak Jánosházán, természetes csak azok ellen, akik ellen tudnak, Szálási kovácsmesteren mivel Ostffyra szavazott, úgy akarnak bosszút állani, hogy a közvetlen szomszédságába kovácsműhelyt építtetnek, azon naiv hiedelemmel, hogy majd akad kovács csakhamar beleje s így tönkretehetik. Biz a harag nem ér semmit hatalom nélkül, mindez aktív reakció! szül. A józanul gondolkodó tisztességes elem Szálási pártjára állot s még azok is, akik eddig nem dolgoztattak nála, azok is ellátják munkával, de bosszút állani nem engednek rajta, csak azért, mivel arra szavazott, akire akart s nem engedett semmiféle fenyegetésnek, sem semmiféle csabítgatásoknak. Van ennek más oldala is. Vannak vidékek, ahol az Ostffypártiak nagy többségben voltak s mit szólnának hozzá azok a jó ályafiai, ha ők retorsióval élnének és ily nemtelen eszközökhöz folyamodnának. Csak a jánosházai iparosokat bojkottálnák a vidékiek, akik nem Ostffyra szavaztak, úgy veljük hamar tönkretennek őket. Kijelenthetjük és megnyugtathatjuk a közönséget az iránt, hogy az Ostffypárti emberek nem is gondolnak ilyemire.

Egy elítélt halkereskedő. Egy szombathelyi halkereskedőt, aki Celldömölkön is romlott halakat árult, a főbíró 250 korona pénzbüntetésre ítélte és ezt az ítéletet főlbbetérés folytán a miniszter is helybehagyta azzal a megtoldással, hogy ha Mermelstein József a büntetéspénzt nem fizetné le, 24 napi börténben fog tovább elmélni a halak »romlottságáról.« Celldömölkön beszélik, hogy a megvizsgált halak hólyaga piros festékes volt, hogy frissnek lássák. Azt is beszélik, hogy az elítélt halkereskedőnek minduntalan meggyűlt a baja eddig is a hatóságokkal, azért szinte furcsa, hogy az ily embert, aki romlott hússal traktálja a publikumot ennek pénzéért: nem tiltanak el egészen a busárlástól.

Előfizetési felhívás. »Vasvármegyei nemesi családok története« című munkára. A »Vasvármegyei nyomdavidálmány«-ban megjelent, hogy egy nagyobbbebasú munka keretében a legközelebbi időben kiadja a Vasvármegyei mágnás és nemesi családok történetét. A családtörténelmi tudomány, mely az utóbbi időben kezd kiemelkedni elhanyagolt állapotából, s hovatovább nagyobb történeti és érdeklődést kelt, akkor, amidőn a nemzet törzsét és gyökerét alkotó nemesség multját tükrözi vissza, nem helyezkedik szembe a demokratikus kor szellemével, de éppen a demokratikus korszak szeme elé kívánja tárni a letűnt századok kiváltságos családjainak történetét, azon kiváltságosokat, amelyek közel egy évezreden át intézték Magyarország

sorsát. Az új kor szelleme előlörte a rendiséget, megszüntette a kiváltságokat, de olyan állomása a haladó időknek sohasem fog ráköszönteni, mely csak elvitatni is megkérdezné azt a kétségtelen igazságot, hogy közel egy évezreden át a magyar nemesség intézte a magyar nemzet történelmének sorsát. Ez a nemesség, mely egy évezreden át megvédelmezte a hazát, érdemel annyi kegyeletet, hogy megismerjük multját, a haladó tudomány pedig megköveteli minden kultúrembertől, hogy világos ismeretével birjon a magyar történelmi századok történetét csináló nemesi családjainak multjával, szerepelésével, alkotásaival. Sajnos, a magyar szakirodalom napjainkban még aránylag szegény olyan természettudományi családtörténelmi munkákban, amelyek egy genealógiai, miut heraldikai és biográfiai szempontból, vármegyék szerint csoportosítva, beható részletességgel ismertetnék a nemesség történetét. A »Vasvármegyei nemesi családok története« című munkának első kötetei még ez év folyamában (a teljes munka pedig 1911. év végéig) jelennek meg. Előfizetést csak a teljes műre fogad el a kiadóhivatal. A teljes munka (6 esetleg 8 kötet) előfizetési ára 80 korona. Bolti ára 120. Az előfizetés kötelező és vissza nem vonható. Az előfizetési díjakat a Vasvármegyei nyomdavidálmány címére (Szombathely, Kossuth Lajos-utca 6. szám.) kérjük küldeni, esetleg azok bevételezését a mű egyes kötetének megjelenésekor utánvéttel eszközöljük. A szerkesztést és minden egyéb írásbeli közelményt, valamint a címerklisékre vonatkozó megrendeléseket kérjük Palatinus József szerkesztő címére (Szombathely, Battyáni-tér 1. sz.) küldeni, aki a családtörténelmi munkát illető minden kérdésre készséggel nyújt felvilágosítást. Palatinus József, szerkesztő. »Vasvármegyei« nyomdavidálmány, Lingauer Albin.

Az adótorvények. Tudvalevő, hogy az új kormány hivatalba lépése alkalmával nyomban felmerült a hír, hogy a Wekerle-féle adótorvényeket nem fogják életbeléptetni. — Lukács László pénzügyminiszter a hír valódságáról megkérdezettvén, azt a kijelentést tette, hogy az adótorvénye: egy részének életbeléptetését felfüggeszti, mert bizonyos adminisztratív változtatások szükségessége merült fel, néhány törvényt azonban, mint például a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok adójáról és a tőkekamatadóról szólót január 1-én életbelépteti. Mint teljesen beavatott forrásból értesültünk, a pénzügyminiszter megváltoztatta álláspontját és a Wekerle-féle adótorvényeket kivétel nélkül mellőzi. 1911. január 1-én egyrészt az adótorvények lép életbe, a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok adójáról és a tőkekamatadóról szóló törvény sem. A pénzügyminiszter az új törvényeket átdolgoztatja, újból a törvényhozás elé terjeszti és úgy tervezi, hogy két évben belül életbeléptetheti az új (Lukács-féle) adóreformot.

Felkeltés érettségi vizsgálaton. A legújabbkor imé egy minta: »Apostyfi«-es nemzeti vezér, az egyetlen, akinek komolyan hivatottságát, kötelességét hiteles öltözetben elismerni a aki a pápa világi hatalma mellett a maga számára fogja kikötni Magyarországot

